

Plan van Aanpak

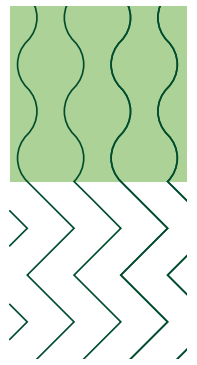
Integraal programmeren van het Energiesysteem
in Zuid-Holland

Toewerken naar pMIEK 2.0

Maart 2024

provincie
Zuid-Holland

inhoudsopgave

1. Inleiding	3
1.1 Achtergrond en context	3
1.2 Doel van dit plan van aanpak	4
2. Scope en uitgangspunten	5
2.1 Uitgangspunten	5
2.2 Scope: Waar gaat Integraal Programmeren wel/niet over	6
3. Producten en ontwikkelproces	7
3.1 Verkrijgen van inzicht	7
3.2 Toekomstbeeld Energiesysteem ZH & afwegingskader	8
3.3 Ontwikkelvarianten	10
3.4 Afwegen	11
3.5 Borgen & uitvoeren	11
4. Planning en Proces	12
4.1 Overzicht van planning en processtappen	12
4.2 Afstemming met Investeringsplannen netbeheerders	13
4.3 Afstemming met provinciaal beleid	13
5. Organisatie en Governance	14
5.1 Integraal programmeren als onderdeel van bredere samenwerking	14
5.2 Sturing en uitvoering	14
5.3 Besluitvorming	15
5.4 Middelen	15

1. Inleiding

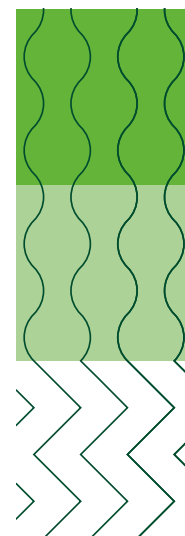
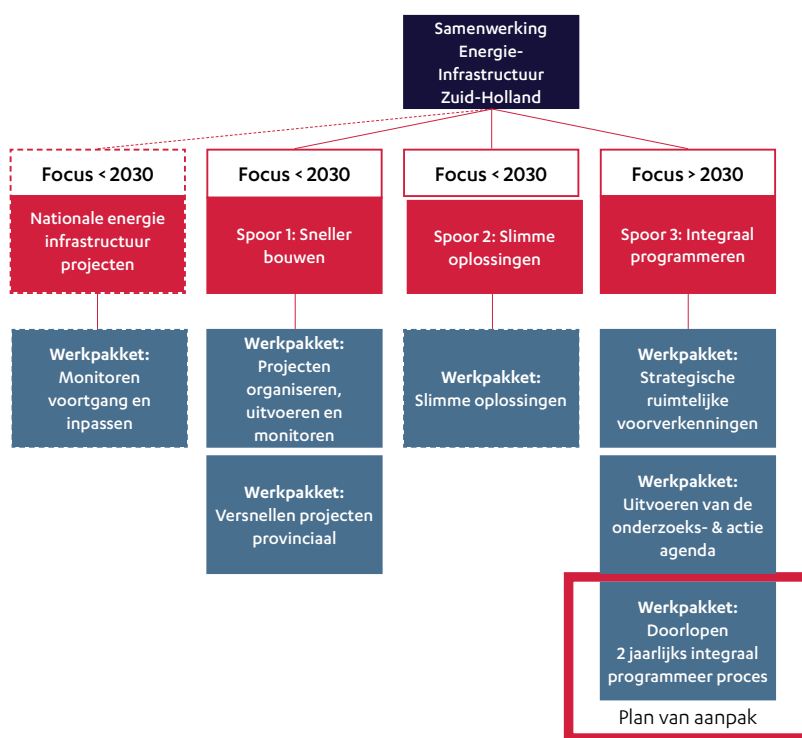
1.1 Achtergrond en context

De combinatie van (ruimtelijk-economische) ambities en de energietransitie vraagt om een versnelde aanpassing van het energiesysteem, ook binnen Zuid-Holland. Er is sneller meer en diversere energie-infrastructuur nodig. De snel toegenomen vraag leidt tot schaarste (in ruimte, tijd geld, middelen) rondom energie-infrastructuur. In delen van de provincie is – net als in grote delen van het land – sprake van netcongestie. De schaarste houdt naar verwachting de komende tijd aan.

Het Landelijk Actieprogramma Netcongestie (LAN) geeft richting aan maatregelen om de netcongestie opgave aan te pakken, vooral gericht op elektriciteit en de korte en middellange termijn. Tevens richten verschillende activiteiten zich op het energiesysteem op langere termijn, richting 2050. Landelijk is er het Nationaal Plan Energiesysteem (NPE), de kabinetsvisie voor het energiesysteem, met het nMIEK (nationaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat) en uitvoerende programma's voor verschillende sectoren. Op de schaal van provincies wordt gewerkt aan integrale programmering van het

energiesysteem en het pMIEK (provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat).

Onder meer in het verlengde van bovenstaande is in Zuid-Holland samenwerking ingericht rondom energie-infrastructuur. Dit omvat verschillende sporen, zoals geschematiseerd: sneller aanleggen van netten (spoor 1: sneller bouwen), de beschikbare netcapaciteit optimaal benutten (spoor 2: slimme oplossingen) en het (Integraal) Programmeren van het energiesysteem (spoor 3). Elke twee jaar wordt het proces van Integraal Programmeren doorlopen, in lijn met de investeringsplannen van de netbeheerders. De bijbehorende beoogde samenwerking is dan ook langjarig.

In Zuid-Holland heeft de eerste ronde Integraal Programmeren geresulteerd in een pMIEK 1.0 dat in juni '23 is afgerond. Dit plan van aanpak markeert het begin van de tweede ronde. De inzichten en ervaringen uit de eerste iteratie vormen daarbij vanzelfsprekend een belangrijk onderdeel van de basis van dit plan.

Deze tweede ronde is gericht op tijdige oplevering van een gedragen pMIEK 2.0, dat projecten van (bovengemiddeld) maatschappelijk belang voor het energiesysteem van Zuid-Holland benoemt. Dit zijn o.a. geprioriteerde concrete projecten, die netbeheerders een passende plek geven in hun investeringsplannen van 2026. Daarnaast worden ook strategische voorverkenningen geïdentificeerd en een onderzoek- en actieagenda opgesteld. Als onderdeel van de tweede ronde wordt tevens het Toekomstbeeld Energiesysteem Zuid-Holland verrijkt, die richting geeft aan de keuzes in het pMIEK.

1.2 Doel van dit plan van aanpak

Dit plan van aanpak vormt de basis voor tweede ronde Integraal Programmeren in Zuid-Holland. Het biedt houvast voor betrokkenen door inzichtelijk te maken hoe deze ronde is ingericht: wat gebeurt wanneer, hoe en door wie, en wat dat vraagt van betrokkenen.

Het doel van integraal programmeren is het komen tot gezamenlijk en gedragen keuzes over aanpassingen aan het regionale energiesysteem. Het programmeringsproces vraagt om nauwe samenwerking tussen provincie, netbeheerder(s) en gemeenten. De startnotitie dient dan ook als basis voor het onderlinge commitment van de betrokken partijen om aan de slag te gaan.

2. Scope en uitgangspunten

2.1 Uitgangspunten

In algemene zin sluit de aanpak voor de tweede ronde zo veel mogelijk aan op de werkwijze, inzichten, ervaringen en aanbevelingen uit de eerste ronde Integraal Programmeren van het energiesysteem in Zuid-Holland.

- Ten opzichte van de eerste ronde geldt specifiek op de volgende onderwerpen aanpassingen en voortschrijdend inzicht:
- De werkwijze en organisatie zoals beschreven in de notitie “Uitwerking samenwerking energie-infrastructuur” november 2023 geldt. Basis ligt in een vrijwillige en brede samenwerking tussen partijen rond energie-infrastructuur. Hierbij levert elke betrokken partij bijdragen vanuit haar eigen rol, zonder overdracht van bevoegdheden. Dit is beknopt beschreven in hoofdstuk 5.
- Passende en tijdige betrokkenheid van gemeenten, met name gericht op de mogelijkheid om te kunnen reageren op (tussen)producten en keuzes die daarin aan de orde komen. Concreet vertaalt dit zich naar reactietermijnen voor gemeenten van minimaal 6 weken exclusief vakantieperiode en ver vooraf gepland. Deze zijn specifiek gericht op de concept producten het toekomstbeeld Energiesysteem ZH en het pMIEK ná eerste bespreking in de Energieraad. Tevens vertaalt dit zich naar een duidelijke planning op hoofdlijnen van het proces waaruit ook kan worden afgeleid wanneer ambtelijke capaciteit gevraagd wordt. Dit komt met name aan de orde in de uitwerking van het proces (hoofdstuk 4).
- Ten behoeve van begrijpelijke communicatie van de complexe opgave materie met bijvoorbeeld volksvertegenwoordigers zullen (tussen)resultaten ook gevat worden in een bondige en overzichtelijke samenvattende versie, bijvoorbeeld in de vorm van een infographic of publieks-samenvatting.
- Om meer inzicht, transparantie en betrokkenheid bij de afweging en selectie van projecten is een bestuurlijk atelier opgenomen in het proces. Dit is bedoeld om bestuurders beter bekend te maken met de methodiek van de projectselectie aan de hand van het afwegingskader.
- Oplevering van het volgende pMIEK is gericht op volwaardige verwerking in de volgende investeringsplannen van netbeheerders. Zie ook de planning in hoofdstuk 4. Mogelijk krijgt de exacte status en manier van doorwerking van het pMIEK in de investeringsplannen van netbeheerders tijdens de tweede ronde mogelijk ook nadere uitwerking op landelijk niveau, inclusief eventuele regelgeving. Verwachting is bijvoorbeeld dat voldoende scherpe selectie van projecten een aandachtspunt vormt.
- Voor tijdige uitvoering is de koppeling tussen het pMIEK en provinciaal ruimtelijk beleid van groot belang, zowel inhoudelijk als in de tijd. Dit is nader uitgewerkt in de stap borging, in paragraaf 3.5.
- Nog meer dan in de eerste ronde wordt een nadrukkelijke rol van andere energiedragers dan elektriciteit voorzien. Hierbij geldt dat het warmtesysteem Zuid-Holland naast de elektriciteitsinfrastructuur een belangrijke basis is. Datzelfde geldt voor de rol van opslag, flexibiliteit en conversie wat als mogelijke (alternatieve) oplossingsrichtingen meegenomen zal worden. In de eerste ronde heeft het Toekomstbeeld Energiesysteem ZH invulling gekregen op basis van bestaand beleid. Deze tweede ronde omvat ontwikkeling van een duidelijk en richtinggevend toekomstbeeld Energiesysteem ZH, dat ook nieuwe (beleids)keuzes kan omvatten. Dit toekomstbeeld zal als leidraad dienen voor onder meer de afwegingen in het komende pMIEK en ook input vormen voor omgevingsbeleid van de provincie, en mogelijk ook gemeenten. Zie hiervoor onder meer hoofdstuk 3.
- Ook op regionale schaal wordt gewerkt aan het vraagstuk energiesysteem. Voor het verkrijgen van inzichten en opstellen van toekomstbeelden wordt nadrukkelijk aangesloten bij regionale initiatieven en activiteiten om het beroep op gemeentelijke ambtenaren (capaciteit) te beperken.
- Het integrale karakter van de opgave en doorwerking van keuzes krijgt meer aandacht. Dat gebeurt onder meer door intensievere afstemming tussen energie- en infrastructuurplanning en de ruimtelijke plannen (onder meer het

provinciaal ruimtelijk voorstel). Het opstellen van een heldere verhaallijn vanuit het perspectief van ruimtelijk ordening en het effectief overbrengen van deze visie aan bestuurders is daarbij van groot belang.

- De tweede ronde is hoofdzakelijk gericht op programmering voor de periode vanaf 2030/2032 tot 2050. De onderdelen van het pMIEK gericht op de periode tot 2030/2032 worden mogelijk deels herijkt aan de hand van de doorlopende monitoring van de pMIEK projecten.
- Om de gewenste ontwikkeling van het provinciale energiesysteem mogelijk te maken, wordt waar opportuun ook een lobbyagenda gericht op landelijke kaders ontwikkeld. Dit om de inspanningen in Zuid-Holland rond de programmering van energie-infrastructuur te ondersteunen.

2.2 Scope: Waar gaat Integraal Programmeren wel/niet over

De afbakening van het Integraal Programmeren en het pMIEK zijn hetzelfde als in de eerste ronde. Integraal Programmeren:

- Is gericht op (mogelijke) investeringen in energie-infrastructuur in de periode tot en met 2050. Daarbinnen besteden we met name aandacht aan de periode 2030 tot 2050.
- Is gericht op samenhang tussen energievraag vanuit de sectoren (industrie, bedrijvigheid, wonen, mobiliteit, landbouw), energie-opwek, energie-infrastructuur en opslag, conversie en flexibiliteit in het energiesysteem. Dit in samenhang met de ruimtelijk inpassing, ontwikkelingen en andere ambities en plannen in de fysieke leefomgeving.
- Omvat alle energiedragers (elektriciteit, duurzame gassen, warmte, en andere vormen van energie). Hiermee vraagt het dus naast samenwerking met netbeheerders (TenneT, Liander, Stedin, Westland Infra), ook samenwerking andere ontwikkelaars en infrabeheerders anders dan elektriciteit (o.a. WarmtelinQ, HVC, Gasunie).
- Betreft, in lijn met eerste ronde, de infrastructuurle hoofdstructuren voor alle energiedragers, gericht op het bovenlokale schaal en samenhang. Voor elektriciteit gaat het daarmee niet in op lokale programmering op het niveau van laagspanning (LS). Wel vormen de verwachte ontwikkelingen en trends op LS-niveau input voor de hogere netvlakken.

- Voor de sector ‘verspreide Industrie’ wordt gebruik gemaakt van de resultaten van de provinciale CES voor Zuid-Holland (verwacht in april 2024).
- Buiten scope: nMIEK, NPE, PEH, Haven Industrieel Cluster (HIC). De regionale warmte-structuur (nMIEK project) blijft wel in scope voor pMIEK en Energieraad.

Voor de totstandkoming van dit plan van aanpak is gebruik gemaakt van de uitgangspunten zoals aangereikt door de landelijke werkgroep Integraal Programmeren en bredere rapportages en evaluaties. Dit gaat in ieder geval over de volgende rapportages:

- Bouwstenen voor een energievisie
- Besluitvormingsnotitie producten integraal programmeren.
- Appreciatie pMIEKs Netbeheer Nederland
- Reflectie op de provinciale Meerjarenprogramma’s Infrastructuur Energie en Klimaat 1.0

Regelmatig vindt afstemming plaats met de overleggen op landelijk niveau (Landelijke Werkgroep, afstemming in IPO-verband, etc). De appreciatie van netbeheerders en reflectie van pMIEKs door TNO is in algemene zin zeer positief over de hetgeen in de eerste ronde in Zuid-Holland heeft plaatsgevonden en is opgeleverd. Dit vormt daarmee een goede basis voor de tweede ronde. Relevante nieuwe inzichten en ontwikkelingen vanuit de landelijke overleggen en reflecties worden indien nodig doorvertaald naar de tweede ronde in Zuid-Holland.

3. Producten en ontwikkelproces

Fasen / stappen

Onderstaand schema geeft de hoofdlijn weer van het te doorlopen programmeringsproces. De bijhorende planning wordt in H4 gevisualiseerd. Conform richtlijn vanuit de landelijke Werkgroep Integraal Programmeren (WIP) wordt het toekomstbeeld Energiesysteem ZH (landelijke term: Energievisie) september 2024 opgeleverd.

Het concept pMIEK 2.0 zal in februari 2025 opgeleverd worden, als input voor het proces voor de totstandkoming van de investeringsplannen van de netbeheerders (InvesteringsPlannen 2026).

De paragrafen hieronder gaan nader in op de aanpak voor de processtappen en een beschrijving van de meest relevante (tussen)producten. De planning en organisatie/ governance zijn nader uitgewerkt in hoofdstuk 4 en 5.

3.1 Verkrijgen van inzicht

Doel:

Gemeenschappelijk beeld over meest impactvolle ontwikkelingen en de te maken energiesysteemkeuzes richting 2050. Dit gebeurt zoveel mogelijk op basis van bestaande informatie, prognoses en investeringsplannen van de provincie, gemeenten en netbeheerders.

Resultaat:

- Inzicht in de energievraag- en aanbod in 2050 en de mogelijkheden voor de energiemix van duurzame gassen, waterstof, warmte en elektriciteit.
- Inzicht in energie-intensieve gebieden.
- De belangrijkste ontwikkelingen op het elektriciteitsnet op een kaart geplot op basis van energievraag en – aanbod tot en met 2050.

- Inzicht waar en wanneer knelpunten/tekorten gaan ontstaan aan netcapaciteit, vooral gericht op de periode ná 2030.

Activiteiten:

- Verificatie door gemeenten in stakeholderbijeenkomst van data/aannames bij netbeheerders over gemeentelijke plannen tot 2050¹:
  - o Duurzame opwek (RES)
  - o Ontwikkeling van gebouwde omgeving (nieuwbouw, verduurzaming, warmtenetten)
  - o Ontwikkeling van duurzame mobiliteit (laadpleinen, snelladers, etc.)
  - o Uitbreiding, nieuwbouw, transformatie bedrijventerreinen (aantal ha., type bedrijvigheid en logistiek)
  - o De overige sectoren (zoals glas- en tuinbouw en industrie) worden door de netbeheerders zelf getoetst, onder andere via het pCES Zuid-Holland²

¹ Beschikbaarheid van data kan verschillen per netbeheerder

² Het pCES Zuid-Holland is in uitvoering en wordt in april 2024 verwacht

Dit gebeurt in nadrukkelijk afstemming met de regio's, waarbij wordt aangesloten op activiteiten in dit kader op regionale schaal.

- Verwerken van de opgehaalde feedback van gemeenten en eventuele aanpassingen van prognoses door netbeheerders.
- Delen van het totale integrale beeld van de ontwikkeling van alle sectoren in de provincie Zuid-Holland richting 2050 op basis van de prognoses van de netbeheerders. Dit beeld wordt gekoppeld aan de lange termijnplanning van de netbeheerders. Dit geeft inzicht waar en wanneer knelpunten/tekorten gaan ontstaan aan netcapaciteit en vormt de basis voor het integraal programmeren in de provincie.

Rolverdeling en bijdragen:

- Netbeheerders maken aannames inzichtelijk over de ontwikkeling van de gebouwde omgeving, mobiliteit en utiliteiten/bedrijventerreinen. Dit wordt gedeeld en getoetst met/door gemeenten en zonodig derden.
- Netbeheerders maken op kaarten inzichtelijk welke impact de geprognoseerde ontwikkelingen richting 2050 hebben op de vraag naar netcapaciteit en hoe zich dit vertaalt naar de behoefte aan energie-infrastructuur.

3.2 Toekomstbeeld Energiesysteem Zuid-Holland & afwegingskader

Toekomstbeeld Energiesysteem Zuid-Holland

Doel:

Ontwikkelen van een toekomstbeeld voor het energiesysteem in Zuid-Holland op de (middel)lange termijn (tot 2050) in relatie tot maatschappelijke opgaven en ambities. Daarbij, waar mogelijk, komen tot richtinggevende of structurerende keuzes voor de ontwikkeling van het energiesysteem met gedragen ontwerpprincipes en voorziene keuzes. Dit integrale beeld is opgesteld in samenspel met sectorale en ruimtelijke ontwikkelingen en vraagt om nadrukkelijke afstemming met het ruimtelijk beleid: de fysieke ruimte zal in belangrijke mate de energie-keuzes sturen.

Het toekomstbeeld Energiesysteem:

- Biedt de onderbouwing voor het bepalen van maatschappelijk prioritaire projecten in het provinciaal MIEK.

- Kan input vormen voor het provinciale omgevingsbeleid t.b.v. sturing op energie-gerelateerde functies om zo de samenhang te creëren tussen de ontwikkeling van het energiesysteem en de fysieke leefomgeving. Of en welke mate waarin daadwerkelijke doorvertaling naar provinciaal omgevingsbeleid plaatsvindt is nader te bepalen. Het kan hiermee tevens input vormen voor lokaal omgevingsbeleid. Het is integraal afgestemd met het Ruimtelijk Voorstel, uitwerking van de NOVEX-gebieden, ZH-PLG en ruimtelijk economische visie.
- Maakt inzichtelijk hoe landelijk beleid (bijvoorbeeld NPE, PEH, VAWOZ) zijn doorwerking vindt in het energiesysteem van Zuid-Holland en waar regionaal andere keuzes noodzakelijk zijn om tot een samenhangend en functionerend geheel te komen.

Resultaten:

- Inzicht in (voorziene) ontwikkelingen in het energiesysteem en ruimtelijke opgaven per regio en provincie breed.
- Analyse van de effecten van deze ontwikkelingen op het energiesysteem (energiebalans/benodigde transportcapaciteit) en de ruimtelijke ordening (functies/ruimtegebruik).
- Gedragen beeld van wenselijke toekomstrichting (per regio & provincie breed) als startpunt voor uitwerking ontwikkelvarianten (zie sectie 3.3).
- Een concrete handreiking voor juridische borging van gemaakte keuzes in het provinciale omgevingsbeleid voor zowel algemeen leidende principes als gebiedsgerichte keuzes.
- Een overzichtelijke, samenvattende en laagdrempelige publiekversie ten behoeve van brede communicatie.

Activiteiten:

- De provincie brengt in samenwerking met de netbeheerders in beeld:
  - o Wat per gebied/regio de mogelijkheden en kansen zijn voor alle energiedragers, met een focus op de periode ná 2030. (Op basis van stap 1)
  - o Een eerste inschatting aan benodigde energie-infrastructuur voor elektriciteit, warmte en duurzame gassen. De metrokaarten uit pMIEK 1.0 en de RES-energiesysteem visies vormen hiervoor het startpunt.
  - o De te maken systeemkeuzes in de (regio's van) provincie Zuid-Holland richting 2050 en hoe deze keuzes doorwerken in het energiesysteem op provinciale schaal.

Hierbij vindt nadrukkelijke afstemming plaats met mogelijke lopende onderzoeken, studies rondom het energiesysteem op regionale schaal.

- Werksessie (atelier) per regio waarin toekomstrichtingen worden opgehaald langs twee lijnen:
  - o Welke maatschappelijke opgaven/ruimtelijke ontwikkelingen spelen hier op de middellange termijn? Welke vraag naar energie-infrastructuur genereert dat?
  - o Welke energie-infrastructuur ontwikkelt zich hier op middellange termijn? Welke kansen/mogelijkheden biedt dat voor andere maatschappelijke opgaven (circulaire economie/mobiliteit/verstedelijking)?

Zie voor nadere beschrijving van deze bijeenkomsten ook paragraaf 5.2.

- Opbrengsten uitwerken tot toekomstbeelden (in woord en beeld) door een ontwerp bureau met gebruikmaking van de in ontwikkeling zijnde pMIEK-tool. Daarbij worden de leidende principes voor de gehele provincie gehanteerd, én worden structurerende keuzes per regio geagendeerd. Dit gebeurt basis van o.a. de ii3050 scenario's en eindbeelden van netbeheerders, alsook eventuele (systeem)studies uit de verschillende regio's. De toekomstbeelden geven inzicht in vragen als:
  - o Welke energiemix/dragers zijn nodig in een gebied?
  - o Welke effecten/dwarsverbanden bestaan tussen deze regio en andere regio's in Zuid-Holland?
  - o Waar conflicteren maatschappelijke ontwikkelingen met ontwikkelingen in het energiesysteem (en vice versa)?
  - o Op welke ontwikkelingen kunnen wel/niet worden gestuurd? (denk: bodem & water zijn minder maakbaar dan landgebruik).
  - o Welke ontwikkelingen vragen op korte termijn om keuzes en moeten een plek krijgen in het pMIEK of omgevingsbeleid?
  - o Werksessie met alle gemeenten om samen meer/minder wenselijke ontwikkelrichtingen vast te stellen en te komen tot:
    - Leidende principes voor de gehele provincie;
    - Richtinggevende structurerende keuzes per regio/provincie breed, waarbij het streven is om maximaal richting geven.

Rolverdeling en bijdragen:

- PZH is trekker voor het toekomstbeeld Energiesysteem en organiseert per regio werksessies, waarbij een ontwerp bureau in de organisatie ondersteunt. Daarbij haken we regio-accounts

aan en (waar relevant) ambtelijke collega's op diverse thema's.

- Netbeheerders dragen bij door het leveren van expertise, inzicht (investeringsportfolio en masterplannen) en menskracht in dit proces (in de vorm van gebiedsregisseurs en netstrategen).
- Gemeenten met vertegenwoordiging van relevante beleidsterreinen (mobiliteit, glastuinbouw, verstedelijking, circulaire economie, verspreide industrie) en ruimtelijke ordening, leveren input en dragen bij aan de toekomstige ontwikkelrichtingen en geven feedback op de uitwerking
- In werksessies worden overige partijen zoals waterschappen betrokken.

Operationaliseren van het afwegingskader:

Doel:

Komen tot een gedragen definitie van de verschillende onderdelen in het afwegingskader, inclusief een vertaling naar meetbare indicatoren. Het inzichtelijk maken van de scope, omvang en bandbreedte van de thema's voor de weging en het nader definiëren van de criteria en (afwegings)advies.

Resultaat:

Uitgewerkt afwegingskader met duiding van criteria en bandbreedten t.b.v. advisering, op basis waarvan pMIEK-projecten kunnen worden geselecteerd. Dit houdt in: uitwerking van een voorstel hoe het nationale afwegingskader (handreiking RVO zie kader) kan worden toegepast bij het wegen van ontwikkelvarianten. Dat afwegingskader wordt nader geduid op de verschillende aspecten tot een provinciaal afwegingskader.

Activiteiten:

- De elementen van het afwegingskader (handreiking RVO) nader duiding en invulling geven voor de Zuid-Hollandse opgaven/situatie
- Het organiseren van een ambtelijke en bestuurlijke werksessie t.b.v. afwegingskader waarbij dit besproken wordt
- Verwerken feedback uit werksessies en opleveren van het afwegingskader

Kader: handreiking afwegingskader RVO

Thema	Type criteria	Te onderzoeken	Advies
maatschappelijk	Doelbereik	In welke mate worden met deze investeringen (welke) (ruimtelijke) ontwikkelingen geaccommodeerd?	Hoog/gemiddeld/laag
maatschappelijk	Effecten	Welke overige maatschappelijke effecten van de ontwikkelvariant zijn te verwachten?	Positief/gemiddeld en negatieve effecten
Realiseerbaarheid	Uitvoerbaarheid	Zijn voor deze ontwikkelvariant overige belemmeringen qua uitvoerbaarheid te voorzien?	Weinig/gemiddeld/veel
Realiseerbaarheid	Ruimtelijke inpasbaarheid	Zijn voor deze ontwikkelvariant belemmeringen qua ruimtelijke inpassing te voorzien?	Makkelijk/gemiddeld/moeilijk
energiesysteem	Energie-infra efficiëntie	In hoeverre is de ontwikkelvariant zinvol vanuit energie-infrastructuur oogpunt?	Veel/gemiddeld/weinig
energiesysteem	Energiesysteem alternatieven	In hoeverre is de ontwikkelvariant noodzakelijk vanuit energiesysteem oogpunt?	Groot/gemiddeld/weinig
energiesysteem	Toekomstbeeld Energiesysteem ZH	In hoeverre past de ontwikkelvariant binnen het toekomstbeeld Energiesysteem	Goed/voldoende/slecht

Rolverdeling en bijdragen:

- Kernteam met provincie als trekker doet een voorstel voor het afwegingskader
- Dit afwegingskader wordt getoetst met gemeenten zowel ambtelijk als bestuurlijk.

3.3 Ontwikkelvarianten

Doel:

Het vertalen van gewenste ontwikkelrichting (toekomstbeeld Energiesysteem ZH) naar concrete energie-infrastructuurprojecten in tijd en ruimte in samenhang met ontwikkeling in vraag en aanbod naar energie in de periode 2030-2050.

Resultaat:

Maximaal drie ontwikkelvarianten per regio voor afweging

Activiteiten:

- Opstellen van verschillende concept ontwikkelvarianten in tijd en ruimte, waarin we voorstellen doen voor concrete

energie-infrastructuurprojecten in samenhang met ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij benutten we de pMIEK-tool die momenteel in ontwikkeling is. Doel is om tot onderscheidende varianten te komen die in het afwegingskader ook andere effecten tonen.

- In werkbijeenkomst bespreken van de opgestelde varianten en kiezen van maximaal drie ontwikkelvarianten voor afweging.
- Zie voor nadere beschrijving van deze werkbijeenkomsten / ateliers ook paragraaf 5.2.

Rolverdeling en bijdragen:

- De ontwikkelvarianten worden in gezamenlijkheid ontwikkeld door alle betrokken partijen.
- Netbeheerders hebben hierin een adviserende rol, onder meer vanuit wat (niet) haalbaar en kansrijk is, gezien vanuit bestaande kaders en criteria (de ontwikkelvarianten dienen realistisch te zijn).

3.4 Afwegen

Doel:

Door middel van het toepassen van afwegingskader op de relevante ontwikkelvarianten een gezamenlijk beeld van de benodigde programmering te krijgen. Zo nodig ook prioritering van infrastructurele projecten als input voor de investeringsplannen van netbeheerders en het ruimtelijk instrumentarium van overheden.

Resultaat:

- Het opleveren van het pMIEK 2.0, inclusief de bijbehorende projectenlijsten.
- Een overzichtelijke en laagdrempelige publieksversie ten behoeve van bredere communicatie.

Activiteiten:

- Opgestelde ontwikkelvarianten afwegen. Aan de hand van het afwegingskader in beeld brengen van de impact en effecten van de varianten. Op basis hiervan worden de verschillen in ontwikkeling van energie-infrastructuur inzichtelijk en kunnen keuzes worden onderbouwd in een storyline/narratief. Daarbij horen ook de onderlinge afhankelijkheden tussen investeringen met betrekking tot volgorde van uitvoering. Zo mogelijk wordt onderscheid gemaakt tussen fundamentele investeringen (gedeelde prioriteiten over de varianten heen) en investeringen die afhangen van het perspectief dat wordt gekozen. Hieruit wordt een concept pMIEK met daarin de onderbouwde keuze voor de variant opgesteld.
- Feedback ophalen over concept pMIEK (stakeholderbijeenkomst): voorleggen van de concept pMIEK en de onderbouwing aan de stakeholders en ophalen van feedback. Dit vraagt nadrukkelijk tijdige voorbereiding en aankondiging aan deelnemers.
- Vaststellen pMIEK (bestuurlijk overleg): Vaststellen van gewenste ontwikkelvariant, eventueel bijbehorend narratief en pMIEK als gezamenlijke inzet.

Rolverdeling en bijdragen:

- In afstemming tussen minimaal de overheden wordt gezocht naar een voorkeur/ keuze voor een ontwikkelvariant. De netbeheerder heeft daarbij in het verlengde van de voorgaande stap een adviserende rol. Indien consensus tussen publieke partijen geeft de provincie richting.

- Het pMIEK is een product dat primair van de provincie en netbeheerders gezamenlijk is. Vanuit voorgaande activiteiten sluit dit zo goed als mogelijk aan op de inbreng vanuit regio's, gemeenten en sectoren.

3.5 Borgen & uitvoeren

Doel:

Verwerking en doorvertaling van (de projecten in) het pMIEK in besluiten en instrumenten van elke partij. Daarnaast: evalueren van de tweede iteratie van het pMIEK met aandacht voor de werkbaarheid van het proces en het resultaat.

Activiteiten:

- Monitoring van pMIEK-projecten: De ontwikkelde activiteiten en voortgang op verankering van pMIEK binnen afzonderlijke organisaties inzichtelijk maken. Evaluatie (stakeholderbijeenkomst): Ophalen van feedback bij betrokken stakeholders over proces en resultaat.
- Bestuurlijke monitoring en evaluatie (bestuurlijk overleg): Bespreking voortgang verankering en opvolging inzet pMIEK 2.0. Tevens bespreking evaluatie en bepalen inzet op verbeteringen binnen volgende cycli integraal programmeren-proces.
- Verwerking en opvolging: Opvolging bestuurlijke aandachtspunten borging gezamenlijke inzet pMIEK. Tevens doorvoeren aanpassingen in de eigen organisatie/manier met oog op volgende cycli integraal programmeren.

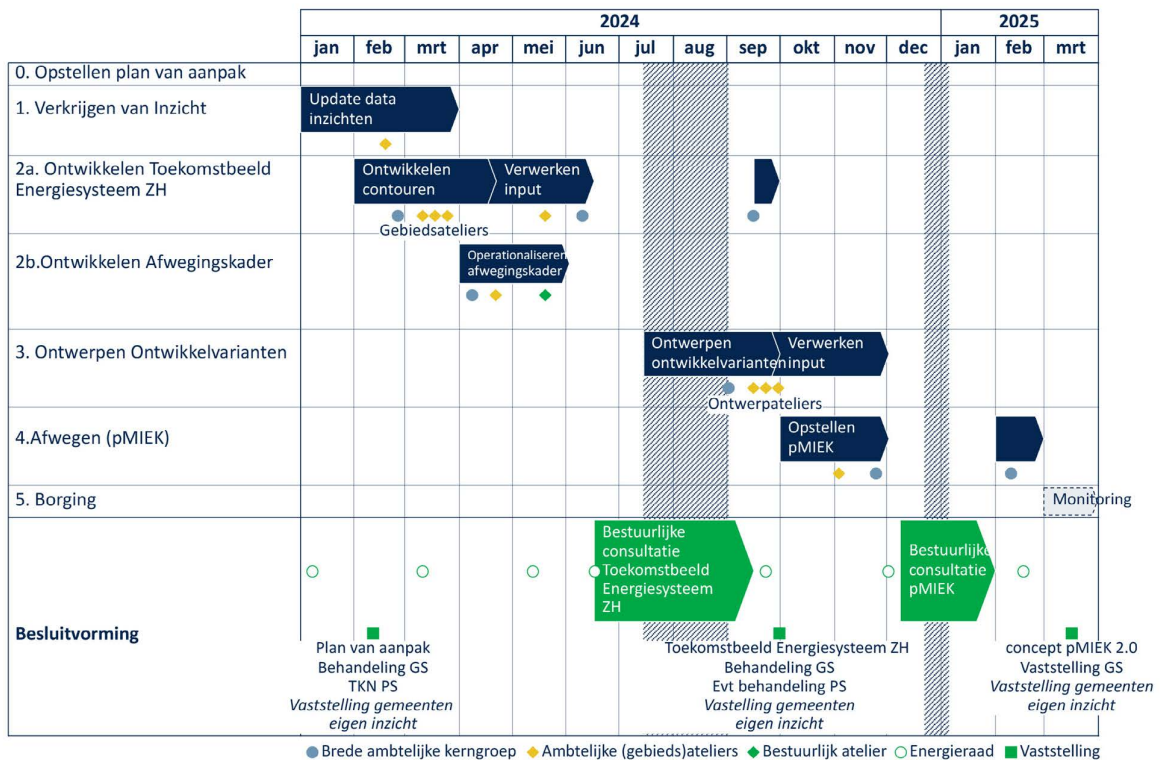
Rolverdeling en bijdragen:

- Elke partij is verantwoordelijk voor zijn/haar aandeel in de uitvoering van het pMIEK 2.0. Dat betreft in elk geval het vertalen en borgen van het pMIEK naar (ruimtelijk) omgevingsbeleid voor de overheden en naar IP's voor de netbeheerders.
- Indien rondom de lokale borging behoefte bestaat aan gerichte ondersteuning, dan kan hiervoor vanuit de het ambtelijke kernteam of de werkgroep ondersteuning worden geboden, bijvoorbeeld in de vorm van een te ontwikkelen van handreiking.

4. Planning en Proces

4.1 Overzicht van planning en processtappen

Onderstaande figuur geeft schematisch de verschillende stappen en activiteiten, zoals die in het vorige hoofdstuk zijn beschreven, weer in de tijd. Ook is weergegeven op wanneer besluitvorming en bestuurlijke consultatie een plek heeft. Dit is nader toegelicht in paragraaf 5.3.

4.2 Afstemming met Investeringsplannen netbeheerders

In deze ronde zal het proces gelijk oplopen met de investeringsplannen 2026-2034 (IP's) van de netbeheerders, waardoor afstemming mogelijk wordt. Hierdoor kan het pMIEK o.a. de scenario's en oplossingsrichtingen voor het IP voeden.

4.3 Afstemming met provinciaal beleid

Deze tweede ronde omvat ontwikkeling van een duidelijk en richtinggevend toekomstbeeld Energiesysteem ZH, dat ook nieuwe (beleids)keuzes kan omvatten. Dit toekomstbeeld zal ook input vormen voor omgevingsbeleid van de provincie, en mogelijk ook gemeenten. Jaarlijks herziet de Provincie Zuid-Holland het omgevingsbeleid. Het eerste jaar vindt er een redactionele herziening plaats, gevolgd door een inhoudelijke herziening in het tweede jaar. Ook vindt er door de provincie Zuid-Holland afstemming plaats met het proces van het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel en NOVEX.

5. Organisatie en Governance

5.1 Integraal programmeren als onderdeel van bredere samenwerking

De tweede ronde van het integraal programmeren, en daarmee het ontwikkelen van het toekomstbeeld Energiesysteem en het volgende pMIEK is onderdeel van een bredere samenwerking rondom Energie-infrastructuur in Zuid-Holland. Hierin werken de decentrale overheden (Provincie en gemeenten) en netbeheerders (Stedin, Liander, Westland Infra en TenneT) en Gasunie (m.b.t. landelijk waterstofnetwerk, WarmtelinQ) samen. Daarbij werken partijen samen, elk vanuit de eigen rol en mogelijkheden, zonder overdracht van bevoegdheden. Deze samenwerking is nader beschreven in de 'Uitwerkingsnotitie Samenwerking Energie-Infrastructuur Zuid-Holland'. Hierin is ook aangegeven hoe de verhouding en afstemming met Rijk, Haven Industrieel Complex (HIC / CES) en nationale projecten invulling krijgt.

De tweede ronde Integraal Programmeren is gericht is op het bereiken van overeenstemming tussen deze partijen over de te maken keuzes wordt dit ingericht

als samenwerkingsproces. Bij het komen tot gezamenlijke keuzes, werken partijen zoveel mogelijk samen aan consensus en waar nodig compromissen. Optimale keuzes binnen, en uiteindelijke verankering van, het pMIEK zijn sterk gebaat bij bestuurlijke overeenstemming.

5.2 Sturing en uitvoering

De organisatie van de werkzaamheden in het kader van de tweede ronde Integraal Programmeren zijn in onderstaand figuur schematisch weergegeven. De Energieraad Zuid-Holland vormt het Bestuurlijk Overleg waar tussenproducten, resultaten en, zo nodig, voortgang en aandachtspunten aan de orde komen. Het is tevens het voorportaal van (eventuele) behandeling van producten en resultaten binnen individuele deelnemende partijen.

De uitvoering van de werkzaamheden is belegd in de Werkgroep Integraal Programmeren, die bestaat uit een vertegenwoordiger van de provincie en elke netbeheerder. Eén van hen vormt de verbinder ('linking pin') met de Ambtelijke Kerngroep. Voor een aantal onderdelen van de werkzaamheden wordt naar verwachting externe ondersteuning ingeschakeld. De raakvlakken en mogelijke interactie met relevante programma's binnen de provincie (in elk geval het Ruimtelijk Voorstel) vanuit de Werkgroep plaats via de deelnemende vertegenwoordiger van de provincie.

De voortgang en (tussen)resultaten van de werkgroep komen aan de orde in de Ambtelijke Kerngroep, die hierop kan bijsturen, ook vanuit het overzicht over de bredere samenwerkingsagenda en andere onderwerpen in de Energieraad. Dat gebeurt in afstemming met de Brede Ambtelijke Kerngroep waarin ook de gemeentes op regioniveau zijn vertegenwoordigd: deze richt zich hoofdzakelijk op de voorbereiding van de Energieraad en de brede bijeenkomsten die voorzien zijn.

Voor ontwikkeling van verschillende tussenresultaten worden stakeholderbijeenkomsten en -ateliers ingericht. De aard en opzet verschilt per fase, zoals

ook is toegelicht in de beschrijvingen van het proces in hoofdstuk 3: thematisch, provincie breed of gebiedsgericht, inventariserend of meer ontwerpend. Afhankelijk van de aard van de bijeenkomsten zal dit een beroep doen op de gewenste aanwezige kennis en kunde vanuit de aanwezige partijen.

Nadrukkelijke verwachting is in elk geval dat deskundigheid en kennis op het gebied van ruimtelijke plannen vanuit gemeenten nodig is om tot de beste resultaten te komen. Afhankelijk van de bijeenkomst worden hierbij ook gericht bredere stakeholders benaderd, zoals het ministerie van EZK, waterschappen, ontwikkelaars/beheerders van warmte-infrastructuur, drinkwaterbedrijven, maatschappelijke organisaties, etc. Voor de werkateliers zal in overleg met andere provinciale opgaven nagegaan worden of deze gecombineerd kunnen worden.

5.3 Besluitvorming

Onderstaande tabel geeft weer op welke manier de voorziene (tussen)producten besluitvorming doorlopen.

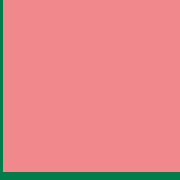
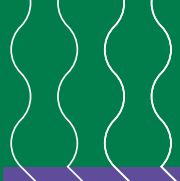
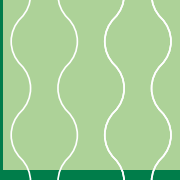
	Toekomstbeeld Energiesysteem ZH	Afwegingskader	pMIEK
Concept bespreking energieraad	In energieraad concept voor vrijgave	In energieraad concept bespreken	In energieraad concept voor vrijgave
Bestuurlijke consultatie	Via de (RES) regio naar gemeenten 16 juni – 16 sept	Bestuurlijk atelier – informatief gericht op methodiek en werking	Via de (RES) regio naar gemeenten eind nov – eind jan
Bespreking energieraad	In energieraad vrijgave voor vaststelling	n.v.t.	In energieraad vrijgave voor vaststelling
Vaststelling	Behandeling GS op 1 okt Eventuele behandeling PS in afstemming met omgevingsbeleidscyclus Gemeenten eigen invulling	n.v.t.	Vaststelling GS Gemeenten eigen invulling

In nader overleg zal worden bepaald of rondom de in de tabel genoemde tussenproducten eventuele aanvullende informatievoorziening richting bijvoorbeeld colleges, Raden en Staten een plek krijgen. Hierbij kan worden gedacht aan

informatievoorziening in de vorm van toelichtende brieven, of bijeenkomsten (live of digitaal, eventueel regionaal). Dit gebeurt uiteraard in overleg met de regio's en (lokale) besturen.

5.4 Middelen

Het Rijk zal middelen beschikbaar stellen voor de provinciale inzet in 2024 en 2025.

240400247

Toegankelijkheidsrapport

Bestandsnaam: plan van aanpak energiesysteem.pdf

Rapport gemaakt door: Peter

Bedrijf: [Persoonlijke gegevens en bedrijfsgegevens van het dialoogvenster Voorkeuren > Identiteit.]

Overzicht

Er zijn geen problemen aangetroffen in dit document.

- Handmatige controle vereist: 2
- Goedgekeurd na handmatige controle: 0
- Afgekeurd na handmatige controle: 0
- Overgeslagen: 4
- Goedgekeurd: 26
- Mislukt: 0

Gedetailleerd rapport

Document

Naam van regel	Status	Beschrijving
Machtigingsmarkering voor toegankelijkheid	Goedgekeurd	De markering voor toegankelijkheid moet worden ingesteld
PDF-bestand met alleen afbeeldingen	Goedgekeurd	Document is geen PDF-bestand dat alleen bestaat uit een afbeelding
PDF-bestand met codes	Goedgekeurd	Document is PDF-bestand met codes
Logische leesvolgorde	Handmatige controle vereist	Documentstructuur biedt een logische leesvolgorde
Primaire taal	Goedgekeurd	De teksttaal is opgegeven
Titel	Goedgekeurd	Documenttitel wordt weergegeven in de titelbalk
Bladwijzers	Goedgekeurd	Bladwijzers aanwezig in grote documenten
Kleurcontrast	Handmatige controle vereist	Document bevat correcte kleurcontrasten

Pagina-inhoud

Naam van regel	Status	Beschrijving
Gecodeerde inhoud	Overgeslagen	Alle pagina-inhoud bevat code
Gecodeerde annotaties	Goedgekeurd	Alle annotaties bevatten code
Tabvolgorde	Goedgekeurd	Tabvolgorde is consistent met structuurvolgorde
Tekencodering	Goedgekeurd	Er is een betrouwbare tekencodering
Gecodeerde multimedia	Goedgekeurd	Alle multimediaobjecten bevatten code
Schermflikkering	Goedgekeurd	Pagina veroorzaakt geen schermflikkering
Scripts	Goedgekeurd	Geen ontoegankelijke scripts
Reacties met tijdslimiet	Goedgekeurd	Pagina vereist geen reacties met tijdslimiet
Navigatiekoppelingen	Goedgekeurd	Navigatiekoppelingen zijn niet herhaald

Formulieren

Naam van regel	Status	Beschrijving
Gecodeerde formulervelden	Goedgekeurd	Alle formulervelden bevatten code
Veldomschrijvingen	Goedgekeurd	Alle formulervelden hebben een omschrijving

Alternatieve tekst

Naam van regel	Status	Beschrijving
Alternatieve tekst voor figuren	Goedgekeurd	Alternatieve tekst vereist voor figuren
Geneste alternatieve tekst	Goedgekeurd	Alternatieve tekst die nooit zal worden gelezen
Gekoppeld aan inhoud	Goedgekeurd	Alternatieve tekst moet zijn gekoppeld aan inhoud
Annotatie wordt verborgen	Goedgekeurd	Alternatieve tekst mag de annotatie niet verbergen
Alternatieve tekst voor overige elementen	Goedgekeurd	Overige elementen die alternatieve tekst vereisen

Tabellen

Naam van regel	Status	Beschrijving
Rijen	Goedgekeurd	TR moet een onderliggend item van Table, THead, TBody of Tfoot zijn
TH en TD	Goedgekeurd	TH en TD moeten onderliggende items zijn van TR
Koppen	Goedgekeurd	Tabellen moeten koppen bevatten
Regelmaat	Goedgekeurd	Tabellen moeten hetzelfde aantal kolommen per rij bevatten en hetzelfde aantal rijen per kolom
Overzicht	Overgeslagen	Tabellen moeten een samenvatting bevatten

Lijsten

Naam van regel	Status	Beschrijving
Lijstitems	Goedgekeurd	LI moet een onderliggend item van L zijn
Lbl en LBody	Overgeslagen	Lbl en LBody moeten onderliggende items van LI zijn

Koppen

Naam van regel	Status	Beschrijving
Juiste insluiting via nesting	Overgeslagen	Juiste insluiting via nesting

[Terug naar boven](#)